

Ey fahre meftun, şöhrete müptela, medhe düşkün, hodbinlikte bîhemta, sersem nefsim!

On Sekizinci Söz/ Birinci Makamı/ Birinci Nokta
Nefs-i emmareme bir sille-i te'dib

Ey fahre meftun, şöhrete müptela, medhe düşkün, hodbinlikte bîhemta, sersem nefsim! Eğer binler meyve veren incirin menşei olan küçücük bir çekirdeği ve yüz salkım ona takılan üzümün siyah, kurucuk çubuğu; bütün o meyveleri, o salkımları kendi hünerleri olduğu ve onlardan istifade edenler o çubuğa, o çekirdeğe medih ve hürmet etmek lâzım olduğu hak bir dava ise senin dahi sana yüklenen nimetler için fahre, gurura belki bir hakkın var.

Halbuki sen, daim zemme müstahaksın. Zira o çekirdek ve o çubuk gibi değilsin. Senin bir cüz-i ihtiyarın bulunmakla o nimetlerin kıymetlerini fahrin ile tenkis ediyorsun, gururunla tahrip ediyorsun ve küfranıyla iptal ediyorsun ve temellükle gasbediyorsun. Senin vazifen fahir değil, şükürdür. Sana lâayık olan şöhret değil, tevazudur, hacalettir. Senin hakkın medih değil, istiğfardır, nedamettir. Senin kemalin hodbinlik değil, hudâbinliktedir.

Evet, sen benim cismimde, âlemdeki tabiata benzersin. İkiniz, hayrı kabul etmek, şerre merci olmak için yaratılmışsınız. Yani fâil ve masdar değilsiniz belki münfail ve mahalsiniz. Yalnız bir tesiriniz var: O da hayr-ı mutlakdan gelen hayrı, güzel bir surette kabul etmemenizden şerre sebep olmanızdır.

Hem siz birer perde yaratılmışsınız. Tâ güzelliği görülmeyen zahirî çirkinlikler size isnad edilip Zat-ı Mukaddese-i İlahiye'nin tenzihine vesile olabilirsiniz. Halbuki bütün bütün vazife-i fitratınıza zıt bir suret giymişsiniz. Kabiliyetsizliğinizden hayrı şerre kalbettiğiniz halde, Hâlık'ınızla güya iştirak edersiniz. Demek nefis-perest, tabiat-perest; gayet ahmak, gayet zalimdir.

Hem deme ki: "Ben mazharım. Güzele mazhar ise güzelleşir." Zira, temessül etmediğinden mazhar değil, memur olursun.

Hem deme ki: "Halk içinde ben intihab edildim. Bu meyveler benim ile gösteriliyor. Demek, bir meziyetim var." Hayır, hâşâ! Belki herkesten evvel sana verildi, çünkü herkesten ziyade sen müflis ve muhtaç ve müteallim olduğundan en evvel senin eline verildi. (Hâşiye: Hakikaten ben de bu münazarada Yeni Said, nefisini bu derece ilzam ve iskât etmesini çok beğendim ve "Bin bârekellâh!" dedim.)